

- ¹⁹ Там само. – Арк. 142–142 зв.
²⁰ Там само. – Арк. 156.
²¹ Там само. – Арк. 109.
²² Lorens B. Klasztor a kultura na przykładzie działalności bazylikańskiego kolegium w Buczaczu w drugiej połowie XVIII wieku (w druku).
²³ ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 25, 28, 32 зв., 41, 70, 107, 121 зв., 139 зв., 155, 162.
²⁴ Lewański J. Związki literackie polsko-ruskie w dziedzinie dramatu wieku XVII i XVIII // Z polskich studiów slawistycznych. Warszawa, 1958. – S. 68.
²⁵ ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 155.
²⁶ Mieszek M. Intermedium polskie XVI–XVIII wieku (teatry szkolne). – Kraków, 2007. – S. 94–95.
²⁷ Biblioteka Jagiellońska w Krakowie. – Sygn. 33642 II.
²⁸ ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 25–25 зв.
²⁹ Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. – Т. 2: Programy drukiem wydane do r. 1765. – Cz. 2: Programy teatru pijarskiego oraz innych zakonów i szkół katolickich // Opr. W. Korotaj, J. Szwedowska, M. Szymańska. – Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1978. – S. 3–5; ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 4787 (Acta quibus Publica Scholarum... 1758–1762); Спр. 4788 (Acta continentia... 1763–1767); Сп. 4789 (Acta quibus Publica scholarum... 1768–1774); Спр. 4790 (Acta scholarum... 1774–1781).

SUMMARY

Beata Lorens

«*Diarium actorum Colegij Buczacensis*» as a source of knowledge on the history of the Basilian college in Buchach of the second half of the 18th century
The analysis is an important source of information about the activities of public schools in Buchach in 1754-1770 biennium - diary were superiors board.

Keywords: monastery manuscript Basilian college, monastery.

Володимир КІСІЛЬ

Джерела до історії церкви у томах «Сводной Галицко-русской летописи сь 1700 по 1772 годъ» А. Петрушевича

Розглянуто різні види джерел до історії Церкви, надрукованих А. Петрушевичем у двох томах «Сводной Галицко-русской летописи сь 1700 по 1772 годъ». Показано їхні особливості та структуру, а також проаналізовано інформативний потенціал і значення, цих джерел до вивчення релігійної історії.

Ключові слова: маргінальний напис, грамота, інвентар, пом'яник, літопис.

А. С. Петрушевич (1821–1913 рр.) – відомий громадський, політичний та релігійний діяч Галичини. Практично все своє життя цей греко-католицький священник присвятив активній дослідницькій діяльності, результатом якої стало міжнародне визнання, величезна приватна бібліотека та цілий ряд наукових праць з історії, археології, етнографії, джерелознавства, лінгвістики. Хоча А. Петрушевич і не був академічним вченим та не мав власної наукової кафедри, йому вдалося віднайти, дослідити й опублікувати величезний корпус раніше не відомих широкому загалу джерел. Будучи представником романтичного напрямку в історіографії, який у другій половині XIX ст. вже вважався пережитком середньовіччя, А. Петрушевич часто зазнавав досить жорсткої критики з боку академічних істориків – М. Грушевського та С. Томашівського¹. Недоліками майже всіх його публікацій є складна для розуміння мова («язичіє»), довільна впорядкованість матеріалу, цитування застарілої або випадкової літератури.

Найбільш вагомою та фундаментальною працею А. Петрушевича є «Сводная Галицко-русская летопись», яку дослідники називають «своєрідною мегаісторією Галичини»², «збіркою виписок, нотаток та матеріалів, які могли б прислужитися до написання великої синтетичної праці»³. За життя автора вийшли друком шість томів, які охоплюють періоди 1600–1700, 1700–1772 та 1772–1800 рр. (по дві книги на кожний). З огляду на хронологічний принцип викладу подій та низку інших стильових особливостей, цю роботу доцільно розглядати як «збірку літописних записок». На сторінках «Сводной Галицко-русской літописи» знайшли своє відображення результати тривалих евристичних та камеральних досліджень А. Петрушевича. Попри всі недоліки, йому вдалося зібрати величезний масив різних за типом і походженням джерел, значна частина яких публікувалася вперше. Незважаючи на це, в сучасній історичній науці лише в останні десятиліття з'явилися окремі дослідження, спеціально присвячені «Сводной Галицко-Русской літописи». Загальний огляд зібраних тут матеріалів здійснюють А. Королько⁴ та В. Менько⁵. Нами вже проведено більш докладний та предметний аналіз джерел загалом⁶ та до історії Церкви зокрема⁷, але цими студіями охоплено тільки два томи, які стосуються XVII ст.⁸. Тому, необхідним та логічним є вивчення джерел, опублікованих А. Петрушевичем на сторінках наступних двох книг «Сводной Галицко-Русской літописи», матеріали яких датуються 1700–1772 рр.⁹

Обидва, досліджувані нами видання дедиковані блаженній пам'яті видатних церковних ієрархів – папи Бенедикта XIV¹⁰ та львівського єпископа Йосифа Шумлянського¹¹. У передмовях до них автор акцентує увагу читачів на релігійній проблематиці конфесійної боротьби та процесах окатоличення, які відбувалися на українських землях під владою Речі Посполитої протягом описуваного періоду¹², наслідках переходу до унії Львівського владика Й. Шумлянського та його впливі на подальшу латинізацію Галичини¹³. Загалом А. Петрушевич розглядає різні аспекти життя тогочасного суспільства, проте абсолютна більшість опрелюднених тут рефлексій так чи інакше пов'язані з Церквою, її установами та діячами.

Опубліковані джерела до історії Церкви представлені вкладними та маргінальними написами, різноманітними актовими, нарративними та епістолярними пам'ятками. Як правило, вони супроводжуються короткою археографічною легендою, де вказано датування, походження та місце зберігання джерела¹⁴. За відсутності якихось із цих відомостей, А. Петрушевич пропонує власні припущення з цього приводу¹⁵. Найчастіше знаходимо лише заголовок, короткий зміст або головні уривки пам'ятки, і лише зрідка, зважаючи на важливість вміщеної в ній інформації, дослідник подає весь її текст мовою оригіналу. Джерелознавчий аналіз, істотно ускладнюється тим, що подекуди А. Петрушевич не зазначає походження уривка або відомості про це є неповними, неточними чи двозначними. Для прикладу, цікаву інформацію з історії Церкви містить документ під назвою «*Historia monasterii O. S. Basilii M. ad St. Georgium (Georgii) Leopoli*»¹⁶, однак через відсутність будь-яких інших даних про це джерело, важко визначити його походження та локалізувати місце зберігання.

На окрему увагу заслуговують власні рефлексії А. Петрушевича, якими він не тільки супроводжує публікацію окремих джерел, а й висловлює власне ставлення до описуваних процесів. Щодо історії Церкви, то тут цікавими є роздуми дослідника з приводу ліквідації Луцького братства та Манявсько-Скитського монастиря¹⁷, участі владик К. Жоховського, Л. Кишки, М. Рила й А. Шептицького в окатоличенні українських земель¹⁸. На жаль, такі коментарі часто лише опосередковано пов'язані зі змістом, через що втрачається логічна послідовність викладу, а сам текст стає заплутаним і складним для сприйняття. Інколи автор публікує джерела, раніше вже надруковані в археографічних збірниках, таких як «*Akty grodzkie*

і ziemskie» та «Археографический Сборникъ документовъ Сиверо-западной Руси». Свої рефлексії А. Петрушевич доповнює результатами досліджень І. Шараневича, С. Баронча, П. Батюшкова, А. Тайнера, Д. Зубрицького, С. Голубєва, М. Білозерського, А. Востокова.

Репертуар цих писемних пам'яток суттєво розширюють маргінальні написи на стародруках. Серед книг, на яких вони були зроблені, найбільш популярними є релігійні та богослужбові: Євангеліє¹⁹, Тріодь Цвітна²⁰ і Пісна²¹, Літургікон²², Апостол²³, Пролог²⁴, Октоїх²⁵, Устав²⁶, Мінея²⁷, Часослов²⁸ та ін.²⁹ Попри розвиток друкарень, досить значною залишається частка рукописних книг, датованих здебільшого XVII століттям³⁰. А. Петрушевич наводить встановлені ним (щоправда далеко не всюди) імена авторів, публікованих маргіналій, якими найчастіше були парафіяльні священники – Павло Свідзінський³¹, Григорій Гаванський³², Прокопій Балінський³³, Ян Базилевич³⁴.

За своїм змістом, маргіналії досить розмаїті, тож умовно їх можна поділити на кілька підгруп. До першої й найбільшої належать вкладні записи про дарування книги до церкви чи монастиря. Їхній зміст залишився практично таким самим, як і в XVII ст.³⁵: це ім'я та соціальний стан жертводавця³⁶, вартість книги³⁷, час та місце вкладу³⁸, дані про тогочасного настоятеля храму³⁹, присутніх при цьому свідків⁴⁰, а також погроза можливому її крадію⁴¹. Так, вкладний напис на рукописному Апостолі XVII ст. засвідчує його передачу 7 січня 1709 р. паном Стефаном Хромінським братству, яке існувало при церкві Св. Архистратига Михаїла у м. Яневі Тереховлянського деканату⁴². Інколи А. Петрушевич подає відразу кілька датованих різними роками вкладних записів на одній книзі, що дозволяє простежити шляхи її поширення⁴³. Як відомо, маргіналії мали також і інше призначення – їх використовували для посвідчення права власності⁴⁴. Саме тому на сторінках досліджуваних томів знаходимо й записи, що фіксують акти дарування⁴⁵, обміну⁴⁶, купівлі-продажу⁴⁷ чи повторного повернення книги до храму⁴⁸.

Окрему підгрупу формують свідчення про важливі події, пов'язані з життям визначних церковних ієрархів⁴⁹. Наприклад, маргіналії на одній із книг розповідають про смерть та місце поховання перемишльських владик Григорія Винницького⁵⁰, Ієроніма Устрицького⁵¹ та Онуфрія Шумлянського⁵². Різномасштабні пограничні написи з інших стародруків інформують про перехід до унії Й. Шумля-

нського⁵³, висвячення на єпископа львівського Лева Шептицького⁵⁴. Цікаві дані з історії релігійних споруд містять маргіналії зі згадками про початок будівництва церкви Св. Юра у Львові⁵⁵, реставрацію та освячення в 1754 р. храму Св. Георгія у Перемишлі⁵⁶.

Традиційно багато уваги автор приділяє розвитку книгодрукування. Для релігійної історії особливо значущими є відомості про діяльність братських та монастирських видавничих центрів – згадки про книги, видані друкарнями львівського Успенського братства⁵⁷, Почаївського⁵⁸ та Унівського⁵⁹ монастирів тощо. Досить інформативними виявляються й коментарі А. Петрушевича з цього приводу. Для прикладу, при описі першого, виданого у Львові, нотного «Ірмолея» дослідник зазначає⁶⁰: кількість сторінок (4+446+24); рік та місце друку (1700 р., монастир Св. Георгія у Львові); імена автора передмови (Йосиф Скольський) та друкаря (Йосиф Городецький). Свої рефлексії на цю тематику він продовжує під 1707 р.⁶¹ і завершує їх припущенням, що саме через жорстку конкуренцію та складне фінансове становище Успенське братство в 1708 р. дало згоду на перехід до унії, але за умови, що друкарня при монастирі Св. Георгія (як прямиий конкурент братської) припинить свою роботу⁶².

Чимало інформації з релігійної історії акумулюють і написи на надгробних каменях, стінах храмів, предметах світського та церковного побуту. Зокрема, над дверима парафіяльної церкви Св. Параскевії в м. Шкло Яворівського повіту автор відчитав дату заснування храму (1732 р.) та ім'я його ктитора (Іван Сапіло)⁶³. Написи на предметах релігійного вжитку найчастіше засвідчували їх вклад до храму⁶⁴, скажімо, як цей: «Сей святой крестъ коштомъ своимъ властнымъ справиль всечестній иеромонахъ Филаретъ Кошцаковскій игумень межигорскій кievскій і надалъ его до храму Святителя Христова Николая въ отечество свое до града Дзвинигорода зо отпущеніе гриховъ своихъ і родичовъ своихъ. Року 1705 мня Декеврія 6 дня»⁶⁵. Зібрані дослідником надгробні написи, крім імені та дати смерті⁶⁶, часто містили дані про соціальний стан померлого, а інколи й займані ним посади⁶⁷.

Окремий масив використаних автором джерел складають рукописні матеріали. Будучи одним із перших дослідників кодексу унійного митрополита Лева Кишки, А. Петрушевич почав публікувати витяги з цього джерела ще в 1853 р.⁶⁸ У порівнянні з попередніми, присвяченими XVII ст. томами «Сводной Галицко-

русской літописи», частота покликів на рукопис Л. Кишки є значно меншою, оскільки в цьому джерелі знаходимо свідчення про події лише першої чверті XVIII ст.⁶⁹ Абсолютна більшість опублікованих уривків пов'язані з історією Церкви. Вони розкривають становище тогочасного духовенства⁷⁰, подають згадки про багатьох унійних ієрархів – Г. Винницького⁷¹, Й. Кунцевича⁷², Й. Шумлянського⁷³, Д. Жабокрицького⁷⁴, В. Шептицького⁷⁵, А. Шептицького⁷⁶, І. Устрицького⁷⁷. Коментуючи один із таких витягів, А. Петрушевич стверджує, що на час дослідження рукопис Лева Кишки зберігався при монастирі Св. Онуфрія у Львові і на сторінках 239–495 містив описи життя найвідоміших представників Чину св. Василя Великого⁷⁸. Важливу інформацію наведено і в уривку рукопису ієромонаха Паїсія Махнія⁷⁹: час заснування церкви Благовіщення Пресвятої Богородиці в м. Рожнові (1703 р.), а також імена та дати смертей похованих на її території осіб (Матей Махній, Варвара Білоберезька, Пахомій Паранчик). Є тут і витяги з інших рукописних кодексів, частина яких зберігалася в архівах Крехівського⁸⁰ та львівського Святоонуфріївського⁸¹ монастирів.

Серед опублікованих рукописних джерел окрему групу становлять т. зв. сучасні записки – свідчення очевидців на одному чи кількох аркушах, що за своїм змістом і походженням дуже близькі до маргіналій. Досить часто А. Петрушевич не вказує додаткових відомостей про ці пам'ятки – датування, авторства чи місцезнаходження, що істотно ускладнює їх більш детальний аналіз та класифікацію⁸². Частина таких «записок» зберігались у приватній бібліотеці А. Петрушевича⁸³. В їхньому описі дослідник зазначає, як вони потрапили до нього, кількість аркушів та ім'я автора (якщо це вдавалося з'ясувати). Їхній інформативний потенціал далеко не однаковий. Для релігійної історії цікавими є фрагменти «сучасної записки» з м. Самбір, з якої дізнаємося про заснування І. Комарницьким місцевої парафіяльної церкви та поховання в ній А. Шептицького⁸⁴.

Як і в попередніх, присвячених XVII ст. томах⁸⁵, А. Петрушевич публікує витяги із монастирських літописів, а саме – Межигірського⁸⁶, Підгорецько-Пліснеського⁸⁷, Жовківського⁸⁸, Угорницького⁸⁹ та Добромильського⁹⁰. Практично всі вони містять відомості до історії Церкви: про призначення ігуменом Угорницького монастиря Кирила Шумлянського⁹¹, заснування храмів Св. Онуфрія⁹², Преображення⁹³ та Благовіщення⁹⁴ в Підгорецько-

Пліснеській обителі тощо. Нерідко, такі виписки А. Петрушевич доповнює власними коментарями про згаданих у них діячів. Так, після уривка з описом смерті та поховання єпископа Й. Шумлянського, дослідник згадує про датований 1707 роком заповіт померлого⁹⁵, а згодом подає й більш докладний його опис⁹⁶.

Традиційно значним є відсоток актових писемних пам'яток, які представлені урядовими документами⁹⁷, гетьманськими універсалами⁹⁸, королівськими та владичими грамотами⁹⁹, генеральними візитаціями¹⁰⁰ та монастирськими інвентарями¹⁰¹. За своїм змістом, майже всі вони так чи інакше пов'язані з релігійною проблематикою. Для прикладу, на основі протоколів Київської консисторії 1765–1786 рр., А. Петрушевич укладає перелік монастирів, які за декретами митрополитів Арсенія Могилянського, Гавриїла Кременецького та Самуїла Миславського отримували матеріальну допомогу від Київської кафедри¹⁰².

Досить чисельну й цікаву, з погляду церковної історії, групу актових джерел складають монастирські інвентарі. Уривки цього виду пам'яток переважно фіксують свідчення про пожертви добродійців та є об'явами тестаментів. Типовим прикладом такої публікації може слугувати фрагмент: «Anno 1761 Sabbatho pridie festi S. Lucae Evang. in castro Premistiensi kopia testamentu JP. Komarnickiego podstolego Żytomirskiego w roku 1760 uczynionego, którym leguie y zapisuie monasterowi Dobromilskiemu sumę 3 000 zł. pol. na Radłowicach»¹⁰³. Аналогічного змісту й уривки інвентарів Підгорецького¹⁰⁴ та Добромільського¹⁰⁵ монастирів. Деякі інші за своїм інформативним потенціалом витяги із Лаврівського (Самбірщина) та Св. Івана Богослова (Краківське передмістя Львова) монастирських інвентарів, які не тільки засвідчують пожертви благодійників¹⁰⁶, але й наводять цікаві відомості до історії цих храмів¹⁰⁷.

В окрему тематичну групу виділяються актові джерела, що характеризують становище та діяльність братств, які існували впродовж 1700–1772 рр. Найчастіше виявляємо описи та уривки братських артикулів (статутів) та реєстрів (каталогів)¹⁰⁸. Так, про артикули братства при храмі Чесного Хреста в с. Воля Заліська (Ярославського повіту) довідуємося, що вони були видані за панування короля Августа та єпископа перемишльського Григорія Винницького, переписані Іваном Зборовським при храмі Різдва Пресвятої Богородиці у с. Висоцько і є копією «братій Ветлинскихъ въ лито 1703 мисяца Марта 18»¹⁰⁹. Привертає увагу брєве папи

Климента XI (Рим, 5 квітня 1709 р.), видане для Успенського братства після його переходу на унію¹¹⁰. Текст цього акта А. Петрушевич подав повністю й мовою оригіналу (латина)¹¹¹, оскільки цей документ підтверджував ставропігійний статус і звільняв Успенське братство від підпорядкування львівському єпископу. Слід згадати також і про інші опубліковані автором актові пам'ятки, які конфірмували привілеї вже існуючих або засвідчували створення нових братств¹¹². До них належать:

– грамота єпископа Г. Винницького (9 червня 1704 р.) про надання братського уставу парафіянам церкви Св. Михаїла з передмістя Комарно¹¹³;

– зміст¹¹⁴ та заголовок¹¹⁵ акта А. Шептицького (2 липня 1715 р.) про затвердження артикулів братства при Нагірно-Щирецькій церкві Різдва Пресвятої Богородиці;

– фундаційна грамота (Тисменецький замок, 26 червня 1730 р.) Яни Вельгорської, яка давала дозвіл на заснування братства Різдва Пресвятої Богородиці при Тисменецькому монастирі¹¹⁶;

– зміст установчої грамоти Й. Шумлянського (Львів, 14 травня 1735 р.) про створення, на прохання місцевих жителів, братства при храмі Різдва Пресвятої Богородиці в Кам'янці Струмиловій¹¹⁷.

Решта актових джерел, також присвячені головним чином релігійній проблематиці, і висвітлюють становище Церкви та діяльність її служителів¹¹⁸. Для прикладу, видана на кафедрі собору Св. Георгія у Львові грамота від 21 січня 1710 р. засвідчувала призначення Варлаама Шептицького на уряд львівського владика¹¹⁹; наказ латинського архієпископа Івана Скарбека (14 червня 1714 р.) гарантував зрівняння у правах католицького та унійного духовенства¹²⁰; грамота константинопольського патріарха Паїсія (11 березня 1748 р.) підтверджувала ставропігійний статус Великоскитського монастиря Воздвиження Чесного Хреста¹²¹.

Важливі відомості до історії Церкви містять реляції церковно-служителів, що акцентують увагу на актуальних проблемах тогочасного духовенства¹²². Після повідомлення про скликаний 6 серпня 1761 р. церковний собор, А. Петрушевич передає зміст заслуханих на ньому звітів єпископів та настоятелів монастирів про дохідність підлеглих їм парафій¹²³. Найбільш цікавими серед них є реляції львівського (Л. Шептицький)¹²⁴ та перемишльського (О. Шумлянський)¹²⁵ владик, які дослідник опублікував практично в

повному обсязі та мовою оригіналу. А. Петрушевич висловлює припущення, що звіт про стан Львівської єпархії був призначений і для Римської курії, оскільки Лев Шептицький завершує його скаргами на утиски з боку латинського клиру¹²⁶.

Наступний вид джерел складають поминальні – синодики (пом'яники), які подають нам цінні відомості для вивчення соціальної та релігійної структури тогочасного суспільства. Як правило, такі публікації А. Петрушевич супроводжує короткою археографічною легендою, де зазначає, хто й коли переписав пом'яник, його обсяг та місце зберігання¹²⁷. Усі пам'ятки цього виду можна поділити на три підгрупи: церковні¹²⁸, монастирські¹²⁹ та братські¹³⁰. У надрукованих А. Петрушевичем уривках найчастіше читаємо імена церковних ієрархів, настоятелів місцевих храмів та їхніх благодійників¹³¹. Зокрема, витяг з рукописного синодика Унівського монастиря містить поминання душі представників родин Шептицьких, Блажійовських, Літинських, Чолганських, Дяковських¹³². Аналізуючи записи, зроблені протягом XVIII – початку XIX ст. в пом'янику львівського монастиря Св. Онуфрія, А. Петрушевич наводить перелік родів, які з часом зрадили своє «греческо-словенское виросповідание», спольщилися та перейшли на католицизм, – Ільяшевичі, Крижановські, Онишкевичі, Лопушанські, Баєвські, Туркевичі та ін.¹³³

Частка писемних пам'яток епістолярного типу є порівняно незначною, проте фактично всі вони стосуються релігійної проблематики – розкривають взаємини церковних ієрархів¹³⁴, їхні контакти зі світською шляхтою¹³⁵ та Римською курією¹³⁶. У своєму листі до Я. Яблоновського (Львів, 25 січня 1701 р.) Й. Шумлянський сповіщає про перехід до унії¹³⁷. Коментуючи листування О. Шумлянського, папського нунція та польського короля, А. Петрушевич описує конфлікт за земельні володіння померлого перемишльського владика І. Устрицького, на які претендував його наступник на уряді О. Шумлянський та монахи Василіанського чину¹³⁸. Маємо також згадку про «Szeptyckiego Metrop. Rusi korespondencye z arcybisk. Lwow. Wyżyckim ex 1739», яка зберігалась у бібліотеці єпископської кафедри в Перемишлі¹³⁹.

На сторінках досліджуваних томів «Сводной Галицко-русской літописи», А. Петрушевич продовжує публікацію витягів із Метрики рукопокладених пресвітерів Львівської єпархії, яку він розпочав у попередніх книгах¹⁴⁰. Уривки з цього джерела розповідають про

смерть та поховання єпископа Й. Шумлянського¹⁴¹, а також містять перелік священників і пресвітерів, висвячених Г. Винницьким у 1708–1710 рр.¹⁴², оскільки саме він протягом цього часу виконував обов'язки львівського владики.

Надзвичайно посутнім для сучасного науковця є питання місця зберігання використаних автором джерел. Відомості про це дають змогу окреслити й уточнити географію археографічних мандрівок А. Петрушевича. Як встановлено близько половини всіх пам'яток зберігалися в архівах єпископської кафедри¹⁴³ та греко-католицької капітули¹⁴⁴ у Перемишлі. Частина матеріалів А. Петрушевич віднайшов у збірках різних світських та релігійних установ Львова¹⁴⁵, серед яких – монастир Св. Онуфрія¹⁴⁶, Народний дім¹⁴⁷, Ставропігійський інститут¹⁴⁸, церкви Успення¹⁴⁹ і Св. Параскевії¹⁵⁰. У результаті численних дослідницьких подорожей до рук історика потрапили численні пам'ятки, виявлені під час візитів у різні населені пункти Стрийського¹⁵¹, Тереховлянського¹⁵², Перемишльського¹⁵³ та Коломийського¹⁵⁴ регіонів, міста Самбір¹⁵⁵, Жидачів¹⁵⁶ та Дрогобич¹⁵⁷. Деякі з джерел перебували у приватних бібліотеках¹⁵⁸ або у власності самого А. Петрушевича¹⁵⁹, ще деякі стали відомі дослідникові завдяки місцевим жителям – М. Андроховича¹⁶⁰, М. Котлярчука¹⁶¹, І. Михалевича¹⁶², М. Гвоздецького¹⁶³.

Таким чином, в аналізованих нами томах «Сводной Галицко-русской літописи» А. Петрушевич опублікував різні види писемних пам'яток: маргіналії на стародруках, приватні акти королів, магнатів і церковних ієрархів, наративні та епістолярні джерела. Більшість цих матеріалів уперше з'явилися друком саме внаслідок евристичної, камеральної та едиційної археографічної діяльності А. Петрушевича. Так до наукового обігу було введено величезний масив раніше не відомих широкому загалу джерел до історії Церкви. Саме тому на сьогодні особливо актуальним є докладне, глибоке та всебічне вивчення всіх томів «Сводной Галицко-Русской літописи», адже, попри всі недоліки та неточності, її значення для розвитку історіографії Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст. є очевидним і беззаперечним.

¹ Королько А. «Сводная Галицко-русская летопись» А. Петрушевича – джерело для вивчення історичних пам'яток Галичини // Історичні пам'ятки Галичини: Матеріали наук. краєзн. конф. (26 жовтня 2000 р., м. Львів). – Львів, 2001. – С. 21.

² Капраль М. Національні громади Львова ХVІ–ХVІІ століття (соціально-правові взаємини). – Львів, 2003. – С. 27.

- ³ Франко І. Антін Петрушевич (Ювілейна сільветка) // Літературно-науковий вісник. – Львів, 1901. – Т. 13. – Кн. 3. – С. 172–185.
- ⁴ Королько А. «Сводная Галицко-русская летопись» А. Петрушевича... – С. 21–25.
- ⁵ Менько В. Церковні братства Галичини та Волині XVII–XVIII століть в дослідженнях А. Петрушевича (на прикладі «Сводной Галицко-Русской летописи») // Історія релігій в Україні: Наук. щорічник, 2010 р.– Львів, 2010. – Кн. 1. – С. 603–609.
- ⁶ Кісіль В. Джерела I-го тому «Сводной Галицко-Русской летописи» Антона Петрушевича // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич: Коло, 2011. – Вип. 17–15. – С. 446–466; Його ж. Джерела праці А. Петрушевича «Дополнения ко Сводной Галицко-Русской летописи съ 1600 по 1700 годъ, изданной въ Львови 1874 года» (готується до друку).
- ⁷ Кісіль В. Джерела до історії церкви у томах «Сводной Галицко-русской летописи съ 1600 по 1700 годъ» А. Петрушевича // Історія релігій в Україні: наук. щорічник 2012 р. – Львів: 2012. – С. 242–256.
- ⁸ Петрушевич А. Сводная Галицко-Русская летопись съ 1600 по 1700 годъ. – Львовъ: Литературный Сборникъ, издаваемый Галицко-русскою Матицею. 1872 и 1873. Изъ типографіи Ставропигійского Института, 1874; Його ж. Дополнения ко Сводной Галицко-Русской летописи съ 1600 по 1700 годъ, изданной въ Львови 1874 года. – Львовъ, Изъ типографіи Ставропигійского Института, 1891. – III + 942 с.
- ⁹ Петрушевич А. Сводная Галицко-Русская летопись съ 1700 до конца Августа 1772 года. Часть I. (далі – Летопись). – Львовъ: Типография Ставропигійского Института під управл. О. У. Тарнавского, 1887. – XV+329 с. Його ж. Дополнения ко Сводной Галицко-русской летописи съ 1700 по 1772 годъ, изданной въ Львов сѣ 1887 года. Часть I. (далі – Дополнения). – Львовъ: Изъ типографіи Ставропигійского Института, 1896. – III+423 с.
- ¹⁰ Летопись.
- ¹¹ Дополнения.
- ¹² Летопись. – С. V–XIV.
- ¹³ Дополнения. – С. I–II.
- ¹⁴ Там же. – С. 376.
- ¹⁵ Летопись. – С. 10, 286; Дополнения. – С. 137.
- ¹⁶ Там же. – С. 253, 329, 364, 371–372.
- ¹⁷ Там же. – С. 151.
- ¹⁸ Там же. – С. 136.
- ¹⁹ Там же. – С. 13, 46–47, 58, 78, 88, 99–100, 117, 140, 182, 196, 214; Дополнения. – С. 217.
- ²⁰ Там же. – С. 110, 180, 183, 236, 298.
- ²¹ Там же. – С. 96, 271.
- ²² Дополнения. – С. 1, 111, 116, 171–172, 182, 236, 241, 307, 343.
- ²³ Летопись. – С. 19, 47, 86, 208, 288, 303; Дополнения. – С. 376.
- ²⁴ Там же. – С. 15, 81, 88, 101, 124–125, 131–132, 136, 186–187.
- ²⁵ Там же. – С. 24–25, 142, 206.
- ²⁶ Там же. – С. 106, 180.
- ²⁷ Там же. – С. 139–140.

- ²⁸ Там же. – С. 298.
- ²⁹ Там же. – С. 2, 64, 68, 75, 131, 136, 148, 150, 151, 173, 177, 179–180, 183, 191, 196, 214, 238, 271, 277–278, 288; Дополнения. – С. 181, 414.
- ³⁰ Летопись. – С. 43–44, 47, 81, 88, 101, 106, 142, 177, 180, 183; Дополнения. – С. 207, 376.
- ³¹ Летопись. – С. 28–29, 105–106, 132, 134, 202, 273.
- ³² Там же. – С. 140, 143, 152, 186, 187, 191.
- ³³ Там же. – С. 311.
- ³⁴ Там же. – С. 303.
- ³⁵ Кісіль В. Джерела до історії церкви у томах «Сводной Галицко-русской летописи 1600 по 1700 годъ»... – С. 244.
- ³⁶ Летопись. – С. 47, 58, 214, 298.
- ³⁷ Там же. – С. 78, 142, 174, 182, 236, 271, 298.
- ³⁸ Там же. – С. 86, 117, 214, 298.
- ³⁹ Там же. – С. 13, 142, 174.
- ⁴⁰ Там же. – С. 117.
- ⁴¹ Там же. – С. 99–100, 117.
- ⁴² Там же. – С. 47.
- ⁴³ Там же. – С. 110.
- ⁴⁴ Шамрай М. Маргіналії в стародруках кириличного шрифту 15–17 ст. з фонду національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – С. 6–17.
- ⁴⁵ Летопись. – С. 43–44, 113, 136.
- ⁴⁶ Там же. – С. 34.
- ⁴⁷ Там же. – С. 182, 194, 236.
- ⁴⁸ Там же. – С. 196.
- ⁴⁹ Там же. – С. 2, 68, 96, 173, 186, 187, 238.
- ⁵⁰ Дополнения. – С. 116.
- ⁵¹ Там же. – С. 241.
- ⁵² Там же. – С. 307.
- ⁵³ Там же. – С. 1.
- ⁵⁴ Летопись. – С. 183.
- ⁵⁵ Там же. – С. 186.
- ⁵⁶ Там же. – С. 196; Дополнения. – С. 276–277.
- ⁵⁷ Летопись. – С. 55, 168, 214–215; Дополнения. – С. 278.
- ⁵⁸ Летопись. – С. 45, 55, 87, 126, 133, 158, 169, 177, 181, 183, 187, 190, 192–193, 197, 201, 203, 206, 209, 212, 215, 236, 241, 243, 260, 264, 268, 272, 286, 300, 306, 307, 311, 312.
- ⁵⁹ Там же. – С. 123, 126, 171, 177.
- ⁶⁰ Там же. – С. 9.
- ⁶¹ Там же. – С. 35, 36.
- ⁶² Там же. – С. 36.
- ⁶³ Дополнения. – С. 184.
- ⁶⁴ Летопись. – С. 86, 176, 286.
- ⁶⁵ Дополнения. – С. 340.
- ⁶⁶ Летопись. – С. 293.
- ⁶⁷ Дополнения. – С. 74.
- ⁶⁸ Кісіль В. Джерела I-го тому «Сводной Галицко-Русской летописи»... – С. 461.

- ⁶⁹ Летопись. – С. 6–7, 13, 16, 20–22, 29, 48, 54, 58, 59, 64, 66–67, 72, 76;
Дополнения. – С. 1–2.
- ⁷⁰ Летопись. – С. 19.
- ⁷¹ Там же. – С. 6, 41, 43, 52, 54, 66.
- ⁷² Там же. – С. 26.
- ⁷³ Там же. – С. 35, 41.
- ⁷⁴ Там же. – С. 43.
- ⁷⁵ Там же. – С. 54, 74.
- ⁷⁶ Там же. – С. 74.
- ⁷⁷ Там же. – С. 73.
- ⁷⁸ Дополнения. – С. 169–170.
- ⁷⁹ Летопись. – С. 21.
- ⁸⁰ Там же. – С. 208–209.
- ⁸¹ Там же. – С. 53.
- ⁸² Там же. – С. 28, 70, 76, 176, 235, 295.
- ⁸³ Там же. – С. 180–181, 285, 288, 294.
- ⁸⁴ Там же. – С. 142.
- ⁸⁵ Кісіль В. Джерела до історії церкви у томах «Сводной Галицко-русской летописи 1600 по 1700 годъ»... – С. 247.
- ⁸⁶ Дополнения. – С. 8.
- ⁸⁷ Летопись. – С. 15, 32, 42, 74, 101.
- ⁸⁸ Там же. – С. 35.
- ⁸⁹ Там же. – С. 31.
- ⁹⁰ Там же. – С. 24.
- ⁹¹ Там же. – С. 31.
- ⁹² Там же. – С. 15.
- ⁹³ Там же. – С. 32.
- ⁹⁴ Там же. – С. 101.
- ⁹⁵ Там же. – С. 42.
- ⁹⁶ Дополнения. – С. 44, 70.
- ⁹⁷ Там же. – С. 155.
- ⁹⁸ Там же. – С. 24.
- ⁹⁹ Там же. – С. 175, 228, 285, 396–399.
- ¹⁰⁰ Там же. – С. 137, 232, 272, 294.
- ¹⁰¹ Там же. – С. 213, 288.
- ¹⁰² Там же. – С. 329–330.
- ¹⁰³ Там же. – С. 303.
- ¹⁰⁴ Там же. – С. 170, 315, 339–340.
- ¹⁰⁵ Там же. – С. 8, 173, 218, 279.
- ¹⁰⁶ Там же. – С. 1, 57, 154–155, 172, 228, 261, 271, 273, 321, 382, 399.
- ¹⁰⁷ Там же. – С. 154, 379–381.
- ¹⁰⁸ Летопись. – С. 93, 97, 98, 108–109, 138–140, 157–158, 162, 207–209;
Дополнения. – С. 171.
- ¹⁰⁹ Там же. – С. 34.
- ¹¹⁰ Лазорак Б. Перехід церковних братств Львова до унії у контексті реформи Крилосу єпископом Йосифом (Шумлянським) // Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський зб. наук. праць молодих учених

- Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка – Дрогобич: Посвіт, 2012. – Вип. 3. – С. 57.
- ¹¹¹ Дополнения. – С. 84–86.
- ¹¹² Летопись. – С. 183.
- ¹¹³ Там же. – С. 25–26.
- ¹¹⁴ Там же. – С. 74.
- ¹¹⁵ Там же. – С. 78.
- ¹¹⁶ Там же. – С. 113–115.
- ¹¹⁷ Там же. – С. 126–127.
- ¹¹⁸ Там же. – С. 3, 52, 59–63, 71, 80–81, 104–105, 112, 156–157, 166, 175, 189–190, 192, 198, 238, 262–263.
- ¹¹⁹ Там же. – С. 48–52.
- ¹²⁰ Там же. – С. 71.
- ¹²¹ Там же. – С. 178.
- ¹²² Дополнения. – С. 328–329.
- ¹²³ Летопись. – С. 216–217.
- ¹²⁴ Там же. – С. 217–231.
- ¹²⁵ Там же. – С. 231–234; Дополнения. – С. 301.
- ¹²⁶ Летопись. – С. 231.
- ¹²⁷ Там же. – С. 8–9, 43, 113, 122, 147, 161, 163–164, 182, 323–324; Дополнения. – С. 2, 3.
- ¹²⁸ Летопись. – С. 64, 107–108, 116–117, 122–123, 140, 147, 163–164, 170, 211–212, 235, 271.
- ¹²⁹ Там же. – С. 8–9, 81, 88, 111, 182, 295, 323–324; Дополнения. – С. 3.
- ¹³⁰ Летопись. – С. 78, 113; Дополнения. – С. 166.
- ¹³¹ Летопись. – С. 8–9, 73–74, 107–108, 172–173, 182, 211–212, 295, 323–324; Дополнения. – С. 3.
- ¹³² Летопись. – С. 122.
- ¹³³ Дополнения. – С. 2–3.
- ¹³⁴ Летопись. – С. 191, 217.
- ¹³⁵ Там же. – С. 154, 260–261.
- ¹³⁶ Там же. – С. 94–95, 170; Дополнения. – С. 2, 277.
- ¹³⁷ Летопись. – С. 11–12.
- ¹³⁸ Там же. – С. 178, 185.
- ¹³⁹ Дополнения. – С. 214.
- ¹⁴⁰ Джерела до історії церкви у томах «Сводной Галицко-русской летописи 1600 по 1700 годъ»... – С. 248–249.
- ¹⁴¹ Летопись. – С. 42–43.
- ¹⁴² Там же. – С. 42.
- ¹⁴³ Там же. – С. 2, 15, 37, 41–42, 64, 68, 81, 99, 101, 106, 124–125, 131–132, 136, 147, 156, 171–173, 179–180, 186–187, 191, 196, 202, 238, 288; Дополнения. – С. 309.
- ¹⁴⁴ Летопись. – С. 25–26, 43, 59, 94–95, 100, 125, 131, 142, 147–148, 153, 154, 162, 165–166, 169–170, 175, 181, 189, 191–193, 195, 208, 211, 234–235, 239.
- ¹⁴⁵ Там же. – С. 34, 48–52, 68, 122, 126–127, 136, 152, 176, 286; Дополнения. – С. 171, 180, 277.

- ¹⁴⁶ Летопись. – С. 58, 88, 179; Дополнения. – С. 3, 74, 169-170, 272, 415.
¹⁴⁷ Летопись. – С. 106, 208.
¹⁴⁸ Там же. – С. 3, 235; Дополнения. – С. 256.
¹⁴⁹ Летопись. – С. 78, 113, 264.
¹⁵⁰ Там же. – С. 163–164.
¹⁵¹ Там же. – С. 15, 19, 46–47, 179, 180, 206, 214, 288, 303.
¹⁵² Там же. – С. 8–9, 76, 96, 161, 196–197, 211–212; Дополнения. – С. 273.
¹⁵³ Летопись. – С. 75, 131, 148, 150, 151, 271; Дополнения. – С. 276–277.
¹⁵⁴ Летопись. – С. 107-108, 139, 179, 236.
¹⁵⁵ Там же. – С. 2, 142, 180.
¹⁵⁶ Там же. – С. 296, 311.
¹⁵⁷ Там же. – С. 208.
¹⁵⁸ Там же. – С. 165, 194.
¹⁵⁹ Там же. – С. 2, 15, 21, 26, 32, 46, 53, 63, 74, 76, 81, 100, 102, 106, 110–112, 119, 132, 140, 143, 146–147, 149, 170, 176, 180–183, 246–247, 277–278, 285, 288, 294; Дополнения. – С. 166, 233, 257.
¹⁶⁰ Летопись. – С. 108.
¹⁶¹ Там же. – С. 131.
¹⁶² Там же. – С. 140, 177.
¹⁶³ Там же. – С. 298–299.

SUMMARY

Volodymyr Kisil

The sources of the church history in volumes of «Svodnaya Halytsko-Russkaya letopys from 1700 till 1772 years» by A. Petrushevych

In this article different types of sources of the church history were issued, which were published by Anton Petrushevych in two volumes of «Svodnaya Halytsko-Russkaya letopys from 1700 till 1772 years». The structure and the peculiarities are shown, their informational potential is analyzed and the importance as the sources for the religious history studying.

Keywords: marginal inscription, charter, inventory, pom'yanyk, Chronicle.